

Prázdninové vzpomínky z cest za poštovní historií

Prázdninový čas vysloveně k podobným zastavením vybízí ... Navíc se odpoutáme od zásobníků, lup a pinzet, odborné literatury, abychom se k nim zase po několika týdnech vrátili.

V dnešním zastavení se podívám do místa vzdálenějšího – Edinburghu, hlavního města Skotska a dotknu se několika zajímavostí, které by naší pozornosti neměly uniknout.

Edinburgh – hrdí hlavní město Skotska díky své historii, eleganci a kultuře návštěvníkům nabízí hodně. Nejen, jak popisuje Berlitzův průvodce, jako hlavní město “ země s hlubokými zelenými údolími vklíněných do majestátních hor, zrcadlící se v temných rašelinou zabarvených horských jezerech, mokřinách porostlých purpurovým vřesem nebo žlutým jalovcem a kručinkou, krajinou posetou ovce.” V poslední době se zapisuje politickými rozhodnutími i do historie Velké Británie, ale i Evropy. Zastavení na několika místech města obklopeného sedmi kopci na severu shlížejícího na záliv Firth of Fourth a na jihu dominující zelené krajině a hlavně překvapujícího majestátními budovami a Starým a Novým městem, kudy šla po staletí historie.

Dotknu se jen několika zajímavostí, které by mohly upoutat poštovního historika neopomíjejícího i poštovní současnost.

Zastavení první – **budova Hlavní pošty v Edinburghu (GPO – General Post Office)** na Novém Městě na konci Severního mostu (North Bridge), na rohu tohoto mostu a Waterloo Place, na východním konci Princes Street. Kdysi majestátní symbol Britské říše – vždyť základní kámen položil Princ-Choť Albert, princ Sasko-koburský a gothský , jinak manžel významné britské královny Viktorie.

Impresivní budově v cestě nestálo v tu dobu nic.

Dnes komerční budova s původními obvodovými zdmi (v originále nazývanými „shell“) s vybouraným vnitřkem. Informace uvádějí, že se z tohoto prostoru vyvezlo při rekonstrukci 30000 tun stavebních ruin. S cihlami se vyvezla i slavná historie a služby převzalo pět výsadek rozprostřených po Edinburghu (Edinburgh City, St. Mary's, Elm Row, Frederick Street a Forrest Road) a řada nepoštovních partnerů, jejichž hlavní činnost je jiná než přijímání listovních zásilek.

Ale po pořádku, a to oblíbenou formou kroniky.

Úvodem k historii

1481/1482 – během vlády Edwarda IV (1461 – 83) došlo k prvnímu organizovanému

poštovnímu spojení na území pozdější Velké Británie. Zřízeno vojenské kurýrní spojení anglické armády ve Skotsku (Royal Post) - mezi Berwickem-on-Tweed a Londýnem. Bylo jmenováno deset mužů zabezpečující spojení mezi králem a jeho bratrem Vévodou z Gloucesteru – velitelem anglické armády dobývající Berwick. Hlavní poštovní cestou byla Velká severní cesta, zásilky se dopravovaly na koních.

1603 – došlo ke spojení korun (Union of the Crowns) na území Skotska, poštovní systém schválen skotským Parlamentem na základě Act William III c. 31

1616 – prvním poštmistrem byl zvolen Sir William Seton, ve funkci byl do roku 1633 (některé zdroje uvádějí až do roku 1641)

1616 – Hlavní poštministr pro Skotsko se sídlem v Edinburghu byl zodpovědný za poštovní služby v Království skotském

1707 – na základě Act of Union Skotsko se spojilo s Anglií a vytvořily útvar nazývaný Velká Británie,

o poštovní záležitosti se Zástupce Hlavního poštministra pro Skotsko

1831 – poštovní záležitosti ve Skotsku přebírá Hlavní poštministr (Postmaster General) Velké Británie

1858 – Parlamentem Velké Británie přijat Zákon nové Hlavní pošty v Edinburghu (The New General Post Office in Edinburgh Act 1858)

1861 - Princ - Chot' (Prince – Consort) Albert položil základní kámen budovy Hlavní pošty 23. 10.

1861 – 66 – na základě návrhů architekta Roberta Mathesona se postavila honosná budova hlavní pošty

BOX: Kdo byl Robert Matheson?

Žil od 15. 8. 1808 do roku 1877. Skotský architekt. Hrál hlavní roli ve stavbě mnoha budov zejména v Edinburghu. Jeho hlavním stylem byla italská renesance. Zastával funkci Úředníka pro výstavbu (Clerk of Works for Scotland). Navrhl více jak 30 důležitých staveb. Stal se hlavním architektem pro vybudování poštovních úřadů – kromě Edinburghu i v Perthu (1861), Dundee, Paisley, Leithu a Aberdeenu. Na jeho kontě je i mnoho interiérů a sakrálních a vzdělávacích budov

1866 – budova Hlavní pošty otevřena (7. 5. 1866)

1891-92 a 1907-10 – budova rozšířená a částečně zrekonstruována na základě návrhů Oldrieve

1995 – budova byla poštovními službami opuštěna a začala chátrat

2002 – rozhodnuto o úplné rekonstrukci v hodnotě 43 miliónů liber sterlinků s tím, že externí fasáda musí být zachována, začala rekonstrukce s tím, že se přerušilo spojení s Waverley Railway Station

včetně transportní cesty pro balíky z Hlavní pošty do vlakových spojení

2005 – projekt administrativní budovy bez návaznosti na dřívější poštovní služby „Waverley Gate“ dokončen, konečné náklady 100 miliónů liber sterlinků, novou budovu projektovali architekti Hugh Martin Partnership a postavila firma Balfour Beatty . Budova se stala největším objektem se zachovanými obvodovými fasádami v Evropě.

Poštovní služby zabezpečuje v Edinburghu pět pošt v různých částech (Royal Mail) včetně té nedaleko bývalého hlavní pošty v objektu komerčního centra Princes Mall na Princes Street a partneři v různých částech Edinburghu..

Sláva budovy pohasla, filatelisté přišli i o svou filatelistickou přepážku. Několik fotografií původní grafiky s Hlavní poštou, několik fotografií ze současnosti dokreslují kdysi velkou slávu této budovy.

Zastavení druhé – **královská jachta BRITANNIA (HM Yacht Britannia)** kotvíci nově v Leithu (část Edinburghu) v Oceanu Terminalu. Zcela jistě se podivíte, co má společného královská jachta kotvíci na zaslouženém odpočinku v Leithu s poštovními službami. Uvidíme, že má. Nejdříve pár slov o jachtě, opět formou stručné kroniky.

1936 – za vlády krále Edwarda VIII rozhodnuto postavit novou královskou jachtu místo dosluhující královské jachty Victoria and Albert (III)

1953 – dne 16. 4. královská jachta Britannia spuštěna na vodu po dokončení v loděnicích The Clydebank Shipyard firmy John Brown and Co. Jachtu pojmenovala a pokřtila královna Alžběta II. (slovo Britannia na trupu lodi nehledejte, není tam)

Královské apartmány na náměty královny a Prince Philipa navrhl Sir Hugh Casson.

1953 – v listopadu Alžběta II. a Prince Philip se nalodili na šestiměsíční cestu po zemích Commonwealthu (z Tobruku do Londýna navštívili 12 zemí)

1955 – uskutečnila se první plavba po Západních ostrovech

1959 – lodí se plavil americký prezident D. Eisenhower a ministerský předseda Kanady J. Diefenbaker

1970 – jachta připlula do Austrálie 29. 4. s Alžbětou II. k oslavám 200. výročí připlutí kapitána Cooka

1994 – jachta dokončila naplutých 1,000.000 námořních mil 1995 – Britannia připlula do

Kapského města v Jižní Africe na svou 85. a poslední státní návštěvu (18.3.)

1997 – poslední plavba Británie – po skončení historického angažmá v Hongkongu a předání vlády na kolonii Čínské lidové republiky se na ní vrátil guvernér britského Hongkongu Chris Patten s chotí doprovázený následníkem trůnu Charlesem do Londýna.

1998 – Britannia připlula do Edinburghu a po opravách v suchých docích zakotvila. Otevřena publiku 19. 10.

BOX:

Zajímavá čísla:

223 návštěv jachty v zemích Commonwealthu

11 osobností velelo na Británii

2000 vlajek v útrokách jachty

2 na palubě byly 2 děla k slavnostním účelům

2013 – Royal Mail vydala pamětní známky k 60. výročí spuštění Británie na vodu s kupony s různými motivy ve vztahu k jachtě (viz obrázek)

Na konec: v útrokách lodi byl a zřízena i místnost pro přijímání a odesílání listovních zásilek posádky (více jak 200 osob), tato miniaturní pracovna se stolem a pořadači se nazývá **Poštovní místnost (MAIL ROOM)** a údajně byla nejoblíbenější místnost námořníků. Zprostředkovávala jim styk s nejbližšími tisíce mil od domova. Několik fotografií doplňují představu o této poštovní místnosti. Kromě této poštovní cesty se z jachty a na jachtu dostávala i pošta královské rodiny, tu zabezpečovaly různé dopravní prostředky – lodě, letadla, helikoptéry. Dle informačních zdrojů docházelo i k zajímavým úkazům. Mnohokrát se obě pošty – lodní pošty námořníků a královské pošty setkaly na stejné trase a ve stejných dopravních prostředcích (se souhlasem královské rodiny). Zásilky této pošty byly vypláceny známkami a znehodnocovány denními a příležitostnými razítky, jak je vidět na několika ukázkách.

Královská jachta Britannia sloužila dlouhých 44 let. Velké cti se dostalo i prezidentu České republiky Václavu Havlovi, který by též vzácným hostem na jachtě a přijala jej královna Alžběta II. (viz fotografie).

Třetím zastavením jsou **současné pošty v Edinburghu**. Jak jsem již řekl, chybí ta hlavní, na kterou jsme zvyklí od nás či z ostatních zemí. Doby se mění, mění se i poštovní cesty. Hlavní pošta v Edinburghu není, byla nahrazena pěti poštami (viz shora), partnery Royal Mail (viz též několik fotografií za článkem), není ani filatelistická přepážka v Edinburgu, poštu převážejí, přijímají a dodávají různé privátní firmy a agentury. Nenajdeme ani slavný transportní pás na dopravu balíků z budovy hlavní pošty do vlaků v blízkém nádraží Waverley. Pomyslel by si to Albert, Princ-Chot' při položení základního kamene hlavní pošty v Edinburghu v roce 1861?

Služby hlavní pošty byly nahrazeny velmi efektivním (a též efektním) systémem bez front. Jako příklad může sloužit pošta v objektu Princes Mall s usmívajícím se dveřníkem – informátorem a úslužným a ochotným pomocníkem veřejnosti při odesílání zásilek s několika málo přepážkami a hlavně s nejnovější technikou v prostorách pošty. Překvapením není prodej pracích prášků a dalších produktů či všech produktů papírnictví ale hlavně rozsah služeb včetně uzavírání hypoték, přijímání žádostí o britské cestovní pasy (poplatek 9,95 liber sterlinků) a přijímání žádostí o britské řidičské průkazy. Zmožený turista ocení i partnerské služby různých obchodů při nichž může odeslat pohledy a přitom si koupit čerstvé ovoce či osvěžující nápoj.

Hodně milých zážitků při cestách čtenářů podobných těm edinburským přeje autor textu (doplněných o informace a původní grafiku GPO z různých zdrojů včetně en.wikipedia.org) Ivan Leiš

Přidáno na web www.kf0015.cz: 22. 6. 2015, upraveno a aktualizováno 1/2020.